

Траншекаралық мәнмәтінде қоршаған ортаға әсерді бағалау туралы БҰҰ ЕЭК конвенциясы

Эспо конвенциясы

Таңдаулы тезистер суреттерде берілген

Organization for Security and
Co-operation in Europe

Осы құжатта айтылған пікірлер авторларға тиесілі және міндетті түрде Еуропадағы қауіпсіздік және ынтымақтастық жөніндегі ұйымының (ЕҚЫҰ) және Біріккен Ұлттар Ұйымының Еуропалық экономикалық комиссиясының (БҰҰ ЕЭК) көзқарасын білдірмейді. Осы жарияланымдағы материал ішінара және оңайлатылған нысанда ұсынылған, ол еш уақытта Конвенцияның, Хаттаманың немесе кез келген басқа ресми құжаттың мәтіндерін алмастырмайды.

ЕҚЫҰ және Конвенция Хатшылығының қолдауымен «Зой» экологиялық желісімен дайындалған.

Концепция: Виктор Новиков, Елена Сантер, Екатерина Молодцова, Кристиан Мелис

Суреттер: Руслан Валитов

Безендіру: Ярослав Тартыков

Мазмұны

БҰҰ ЕЭК Эспо Конвенциясы және Стратегиялық экологиялық бағалау туралы Хаттама	5
Траншекаралық мәнмәтінде қоршаған ортаға әсерді бағалау (ҚОӘБ) рәсімі	6
Конвенция түпкілікті шешім қабылданғанға дейін қолданылады	7
Хабарлама болмаған жағдайда	8
Ақпаратты таратудың кейбір тәсілдері	9
Негізгі қағидалары	10
Конвенция қолданылатын кейбір қызмет түрлері	11
Қоршаған ортаға әсердің кейбір түрлері	14
Балама шешімдерді және қоршаған ортаға әсерді азайту үшін неғұрлым қолайлы шараларды қарау	15
Ынтымақтастықтың нысандары мен пішімдері	17
Нақты жағдайлар	18
Табысты ынтымақтастықтың мысалы	19
Стратегиялық экологиялық бағалауды талап ететін жоспарлар, бағдарламалар және стратегиялық құжаттар	20
Экологиялық факторларды ескере отырып, стратегиялық шешімдердің мысалдары	21
Стратегиялық экологиялық бағалау (SEA) қадамдары: энергетика секторының мысалы	22
Шу және Талас өзендері бассейндеріндегі су ресурстары бойынша ынтымақтастық: стратегиялық экологиялық ойлар	23
Алматы қ. мен Ыстық Көл көлінің арасындағы туризмнің дамуы мен автоқатынастар: стратегиялық экологиялық аспектілер	24
Бұрынғы радиоактивті қалдықтарды жинау: жергілікті Орхус орталықтарының рөлі	25
Эспо Конвенциясының құрылымы мен жұмысы	26
БҰҰ ЕЭК Эспо Конвенциясының басқа конвенциялармен өзара әрекеттесуі	27
Қосымша ақпарат және әдістемелік материалдар	29

Біріккен Ұлттар Ұйымының Еуропалық экономикалық комиссиясымен (БҰҰ ЕЭК) тығыз байланыста жұмыс істейтін Еуропадағы қауіпсіздік және ынтымақтастық жөніндегі ұйым (ЕҚЫҰ) трансшекаралық мәнмәтінде қоршаған ортаға әсерді бағалау туралы БҰҰ ЕЭК Конвенциясының (Эспо Конвенциясының), әсіресе Орталық Азия елдерінің әлеуетін дамыту жөніндегі бірлескен іс-шаралар жолымен жүзеге асырылуын қолдайды.

Конвенцияның қабылданғанына отыз жыл толуына орай дайындалған бұл кітапшадағы суреттер оның рухы мен қоршаған ортаны қорғаудағы және халықаралық ынтымақтастықты дамытудағы рөлін көрсетеді.

Эспо конвенциясы
Ғаламдық құрал бола бастайды

Стратегиялық экологиялық бағалау (СЭБ) туралы хаттама
Ғаламдық құрал

ҚАБЫЛДАНДЫ

Эспо (Финляндия), **1991 ж.**
1997 ж. бастап қолданыста

Киев (Украина), **2003 ж.**
2010 ж. бастап қолданыста

2021 ЖЫЛҒЫ НАУРЫЗДАҒЫ ТАРАПТАРДЫҢ САНЫ

ЕО қоса алғанда **45** тарап

ЕО қоса алғанда **33** тарап

ҚОЛДАНЫЛАДЫ:

жеке меншік және мемлекеттік сектордағы жоба деңгейінде
жоспарланған іс-әрекетке қатысты

мемлекеттік саясатқа, жоспарларға, бағдарламаларға
және заңдарға қатысты

елден тыс жерлерде қоршаған ортаға елеулі зиянды әсер
ықтималдығы кезінде

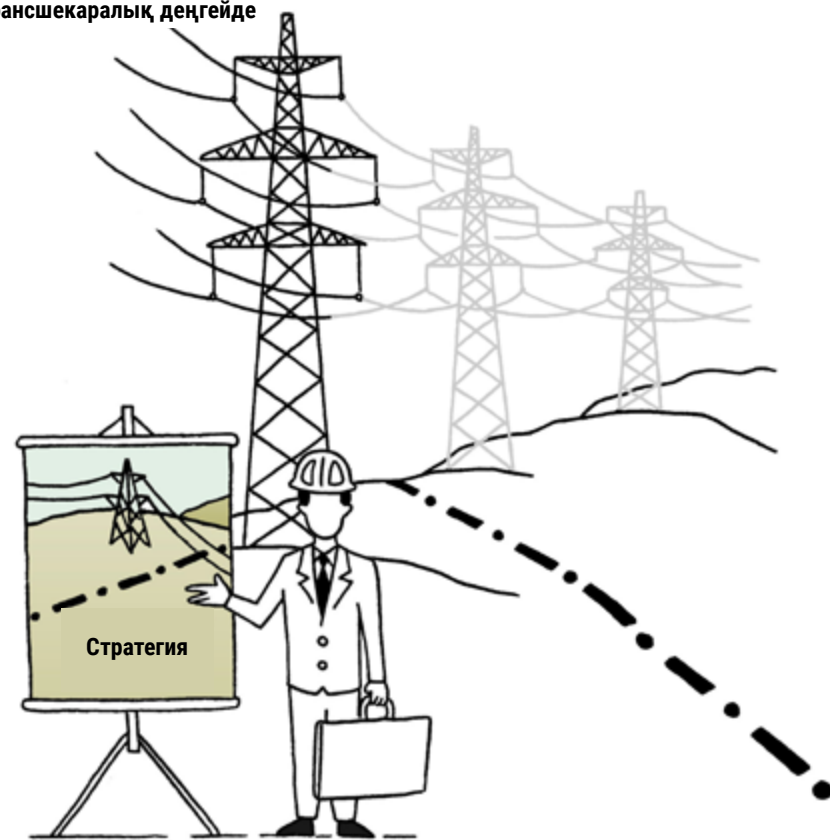
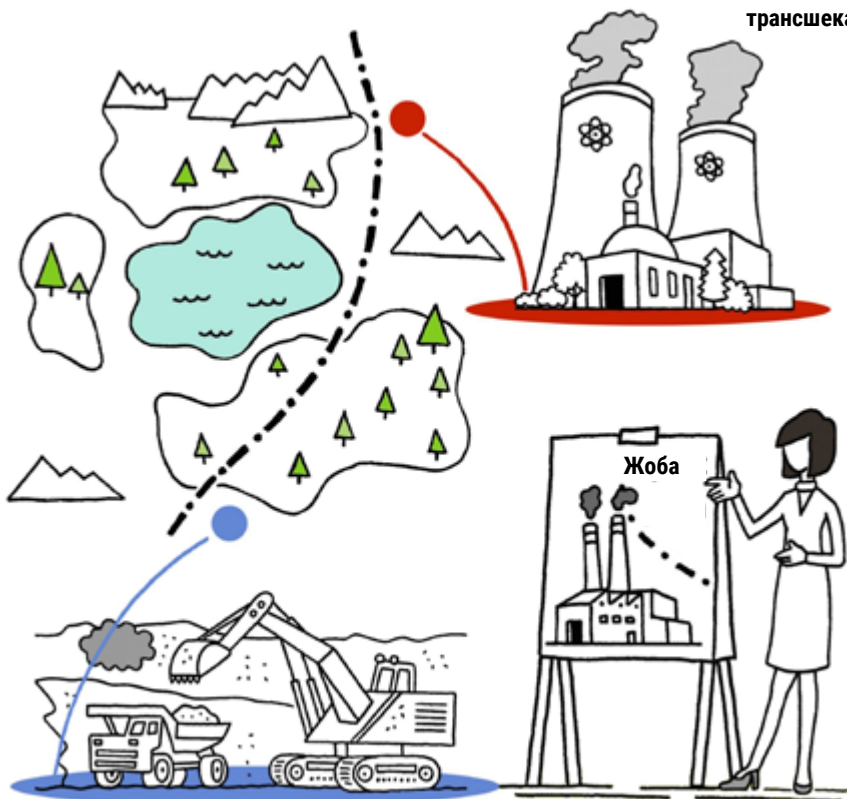
денсаулықты қоса, қоршаған орта үшін елеулі салдарлардың
ықтималдығы кезінде; даму жобаларын келісу тетігін қамтамасыз етеді

трансшекаралық деңгейде

ел ішінде және трансшекаралық деңгейде

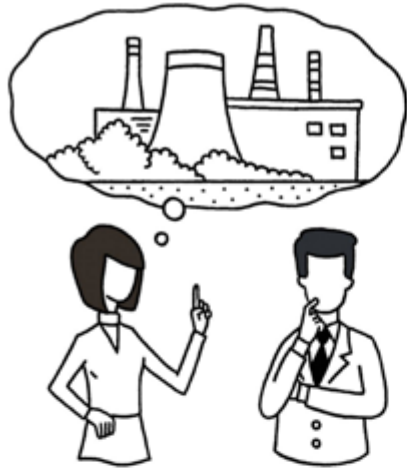
МАҚСАТЫ

экономикалық дамуды жоспарлау кезінде экологиялық факторларды ескере отырып, кез келген елеулі зиянды әсердің алдын алу, азайту немесе жеңілдету

Конвенцияға | Қосымша туралы толығырақ ақпарат 11 - 13 беттерде

Траншекаралық мәтінде қоршаған ортаға әсерді бағалау рәсімі

Қозғаушы Тарап

- ⇒ хабарландыруды алғандығын растайды,
- ⇒ қоршаған ортаға әсерді бағалау рәсіміне қатысуға ниеттенетінін хабарлайды

Уақтылы жауаптың болмауы рәсімге қатысқысы келмейді деп түсіндірілуі мүмкін

Шығу Тарабы

- ⇒ елеулі зиянды трансшекаралық әсер етуі мүмкін I Қосымшада көрсетілген іс-әрекеттің кез келген жоспарланатын түрі туралы қозғаушы Тараптарды хабардар етуді қамтамасыз етеді

Егер елеулі зиянды трансшекаралық әсер ықтималдығын жою мүмкін болмаса, хабарландыру міндетті болып табылады

Шығу Тарабы

- ⇒ қоршаған ортаға әсерді бағалау жөніндегі құжаттаманы дайындайды,
- ⇒ оны қозғаушы Тараптың құзыретті органдары мен жұртшылығының қарауына ұсынады

Жұртшылықтың қатысуы (9-бетті қараңыз)

қабылданғанға дейін

Қозғаушы Тарапқа түпкілікті шешім туралы, сондай-ақ ол негізделген себептер мен ой-пікірлер туралы хабарланады
Егеменді құқықтар туралы 10 бетті қараңыз

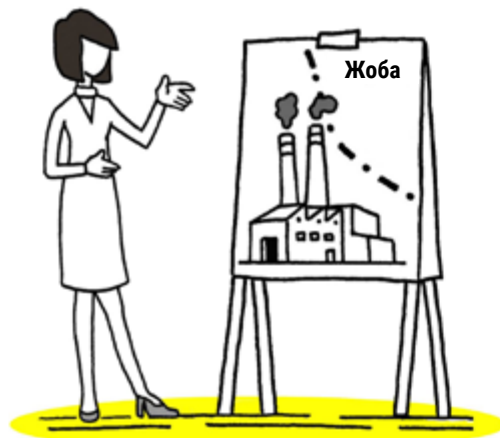
Шығу Тарабы

- ⇒ Шығу Тарабы қоршаған ортаға әсерді бағалауды, алынған ескертулерді және консультациялардың қорытындыларын ескере отырып, жоспарланған іс-әрекетке қатысты шешім қабылдайды

Құжаттама негізінде мүдделі Тараптар кеңестер, оның ішінде әсерді азайту, ықтимал балама шешімдер және мониторинг жөніндегі кеңестерді өткізеді (15-16-беттерді қараңыз)

Конвенция түпкілікті шешім қабылданғанға дейін қолданылады

Шығу Тарабы

Қозғаушы Тарап

Шешім қабылданған кезде, шығу Тарабы

- ⇒ қозғаушы Тарапқа жоспарланған іс-әрекет туралы түпкілікті шешімді;
- ⇒ ол негізделген себептер мен ой-пікірлерді;
- ⇒ неліктен нақты ескертулер қабылданбағаны туралы түсініктемелерді ұсынады

Шығу Тарабы және қозғаушы Тарап келесілер үшін бірлескен жауапкершілікті көтереді

қозғаушы Тараптың жұртшылығына және шығу Тарабының жұртшылығына тең мүмкіндіктер беру

Хабарландыру болмаған жағдайда...

Әлеуетті қозғаушы Тарап

Егер Тарап өзін қозғалатын болады деп санаса, бірақ хабарландыру алмаған болса, ол...

Сұрау салу

...зиянды әсерді туғызуы мүмкін қызмет туралы білгеннен кейін-ақ шығу Тарабына хабарласуы және осы қызмет туралы ақпаратты сұрауы керек

Шығу Тарабы

Негіздеме

Ақпарат алғаннан кейін қозғаушы Тарап оның аумағына елеулі зиянды әсерді неге жоюға болмайды деп санайтынына негіздеме береді

Қозғаушы Тарап

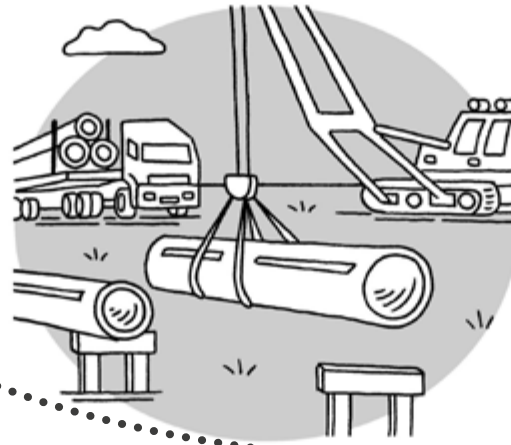
Міндет

Консультациялар жүргізу үшін жеткілікті ақпаратты, сондай-ақ ол бар болса, ҚОӘБ туралы құжаттаманы ұсынады

Шығу Тарабы

Эспо Конвенциясының Тарабы болып табылмайтын шығу елі

Ізгі ниет, озық халықаралық тәжірибе

Инвесторлар сақтық танытып, тек жобаның салдары айқын болғаннан кейін оны қаржыландыруға келіскен жөн, ол үшін қажет болғанда қоршаған ортаға трансшекаралық әсерді бағалауды сұрау керек

Эспо Конвенциясы оның Тараптары емес елдерге әрекет етпесе де, егер ақпарат сұралған болса, ізгі ниет білдіріп, оны беру олардың, сондай-ақ жоба инвесторларының мүдделерінде

Ақпаратты таратудың кейбір тәсілдері

Ақпараттың жұртшылық арасында таратылуы

Ақпараттық бюллетеньдер

Жарнамалық плакаттар

БАҚ-қа ресми хабарлама
(радио, теледидар, газеттер)

Жоба сайттары

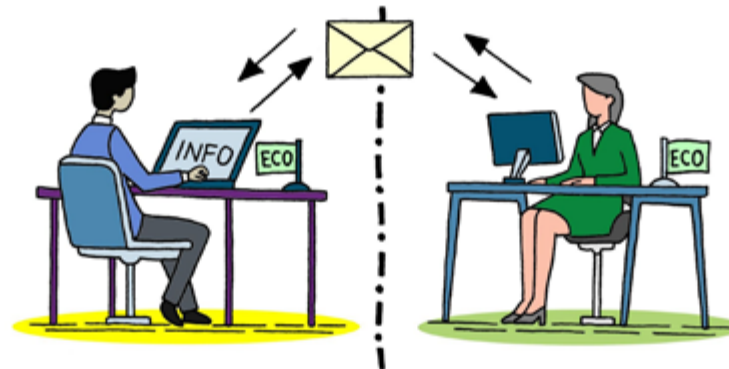

Қозғаушы тараптар шығу тараптарының жаңа жобалары туралы келесі жолмен біле алады

БАҚ-тағы ақпаратты қадағалау

бір Тараптың жауапты органының қызметкерлері екінші Тараптың тиісті органының қызметкерлеріне электрондық пошта арқылы тікелей ақпарат беру

ресми хабарландыру

Жұртшылықтың кеңестерге қатысу тәсілдері

Жария тыңдаулар

Ескертулерді жазбаша түрде беру

Жұртшылық қозғаушы тараптың және шығу тарабының құзыретті органдарынан ақпарат сұрата алады Орхус конвенциясының ережелеріне сәйкес

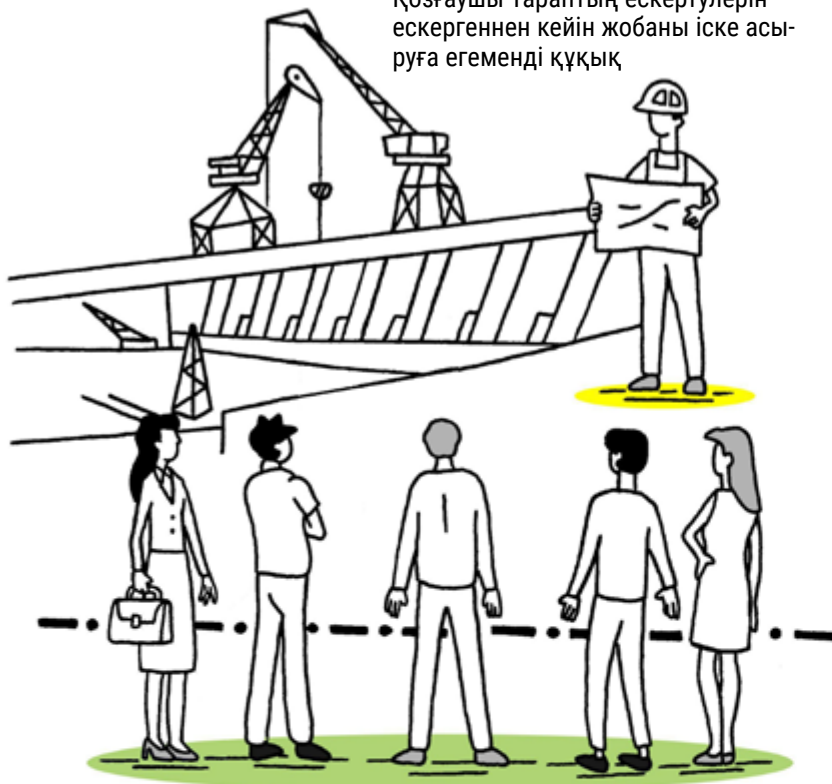
Шығу Тарабының жұртшылығынан ақпарат

Негізгі қағидалары

Шығу Тарабы

Қозғаушы Тараптың ескертулерін ескергеннен кейін жобаны іске асыруға егеменді құқық

Қозғаушы Тарап

іс-әрекетке тыйым сала алмайды

Әрекет ету туралы хабарландыру құқығы

Ақпаратқа сұрау салу және кеңестерге қатысу құқығы

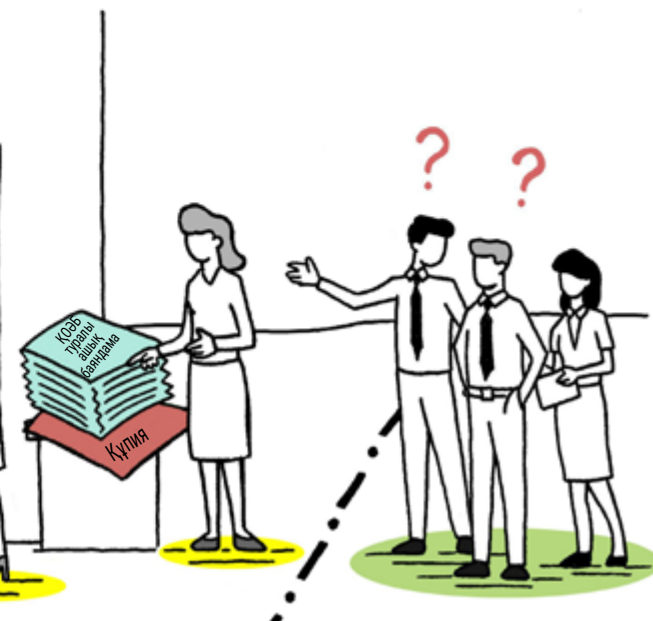

Екі Тарап

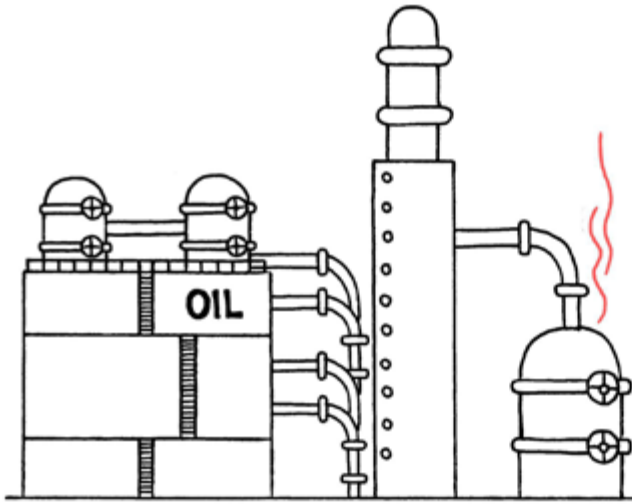
Диалогқа, қатысуға және бәтуаластыққа қол жеткізуге, оның ішінде зиянды әсерді азайту жөніндегі балама шешімдер мен шараларға қатысты құқық

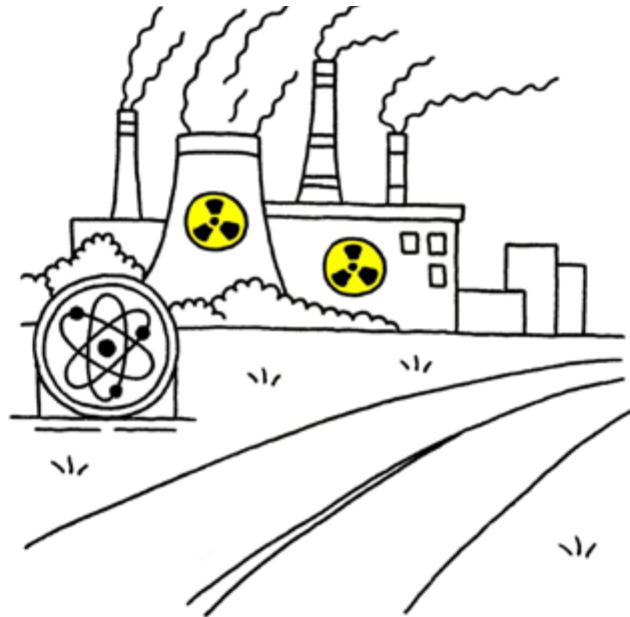
Өнеркәсіптік және коммерциялық құпиясы бар ақпаратты қорғау құқығы

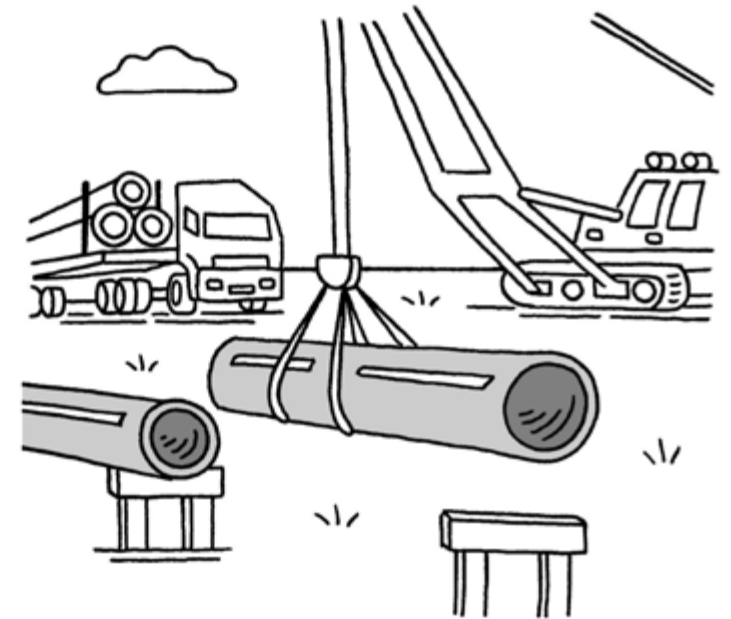
Конвенция қолданылатын кейбір қызмет түрлері

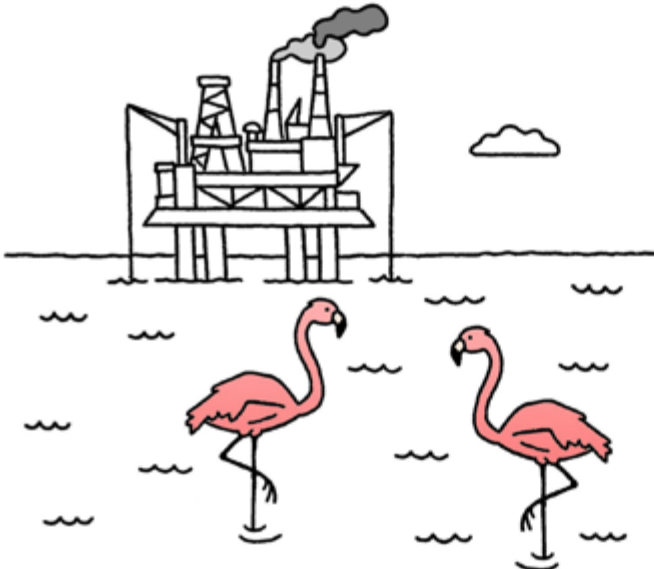
Мұнай өңдеу зауыттары мен көмірді немесе битумды тақтатастарды газдандыруға және сұйылтуға арналған қондырғылар

Жылу және атом электр станциялары

Мұнай, газ немесе химиялық заттарды тасымалдауға арналған диаметрі үлкен құбыржолдар

Құрлықтық қайраңда көмірсутектерді өндіру

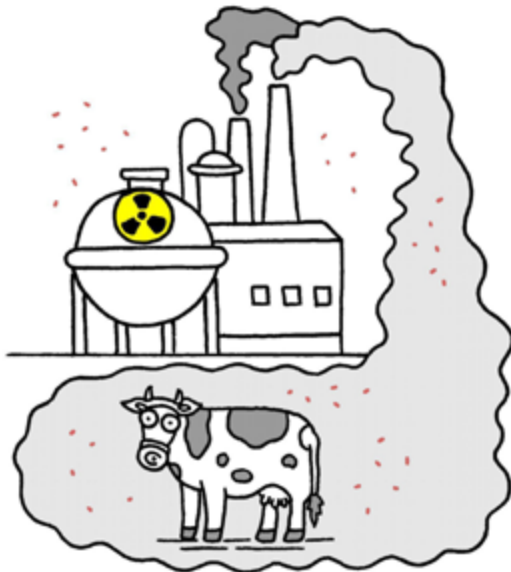

Мұнай, мұнай-химия және химия өнімдерін сақтауға арналған ірі қоймалар

Қызметтің басқа түрлері – Конвенцияның 2.5-бабын және III Қосымшаны қараңыз

Конвенция қолданылатын кейбір қызмет түрлері

Ядролық отынды өндіруге немесе байытуға немесе радиоактивті қалдықтарды жинауға, жоюға және қайта өңдеуге арналған қондырғылар

Домна және болат балқыту өндірісіне және түсті металдарды балқытуға арналған ірі қондырғылар

Асбестті шығарып алуға және асбест пен құрамында асбест бар өнімдерді қайта өңдеуге арналған қондырғылар

Химиялық комбинаттар

Целлюлоза және қағаз өндірісі

Уытты және қауіпті қалдықтарды өртеуге, химиялық қайта өңдеуге немесе көмуге арналған қондырғылар

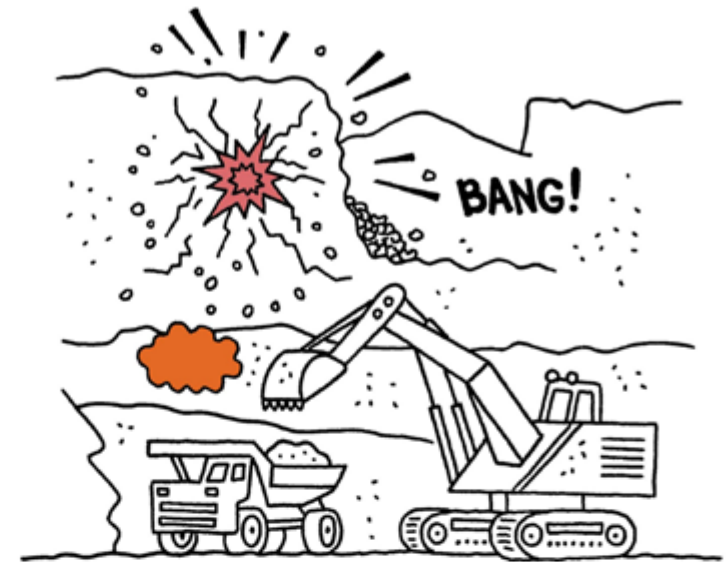
Конвенция қолданылатын кейбір қызмет түрлері

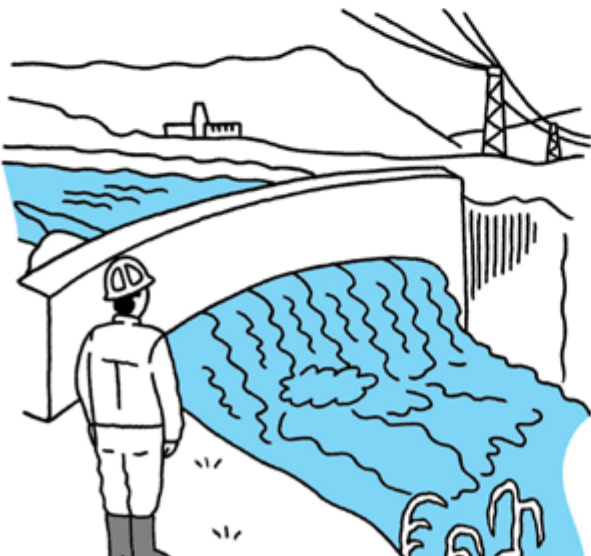
Автомагистральдер, жылдам жолдар және әуе-жайлар салу

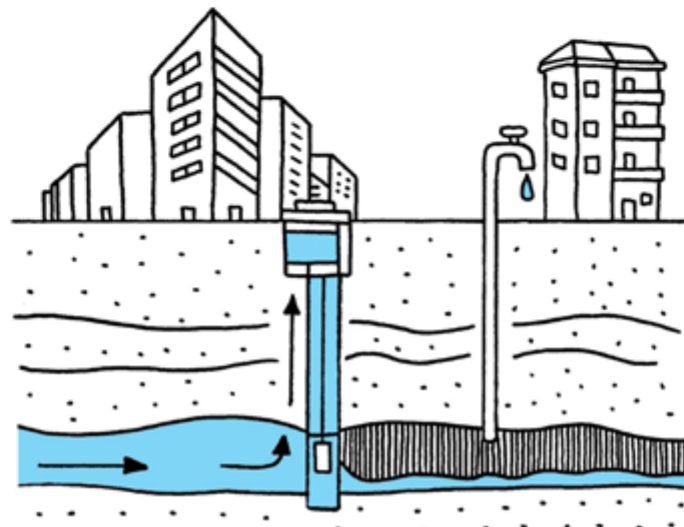
Сауда порттары және ішкі су жолдары

Металл кендері мен көмірді ірі ауқымда өндіру, шығару және орнында байыту

Ірі бөгеттер және су қоймалары

Жер асты суларын алу жөніндегі іс-әрекет

Үлкен алаңдардағы ормандарды кесу

Қоршаған ортаға әсердің кейбір түрлері

Климаттың өзгеруі

Ауаның ластануы

Шу

Радиация

Мұра

Судың ластануы

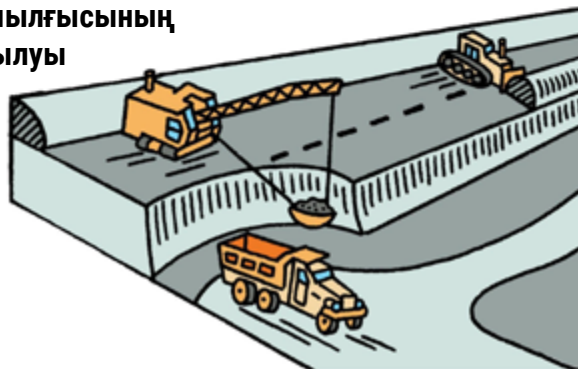

Қалдықтар

Жалпы ластану

Ландшафттардың бөлінуі және топырақ жамылғысының бұзылуы

Мұнайдың ықтимал төгілуі және апаттар

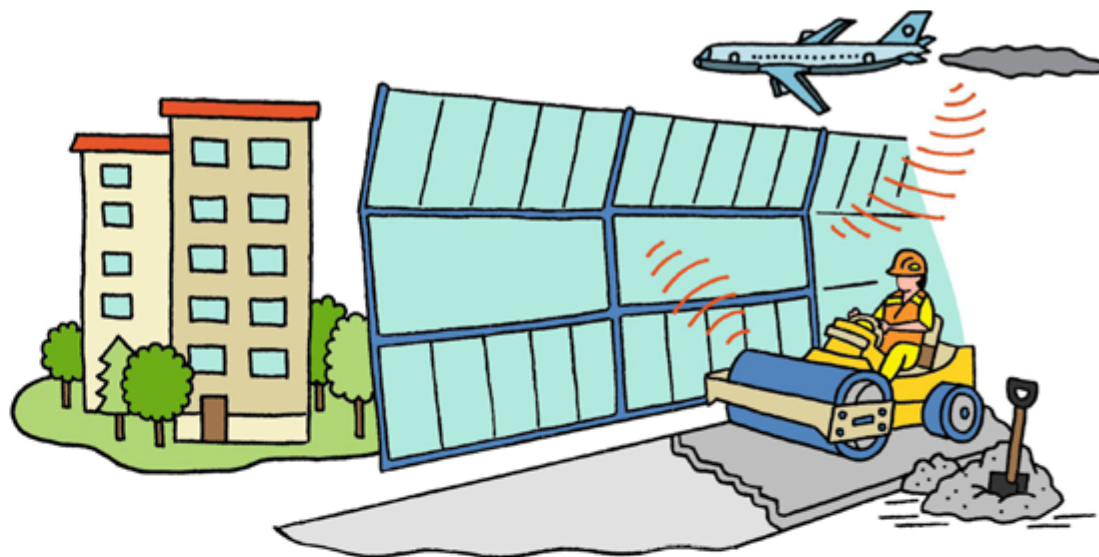
Діріл және жарылыстар

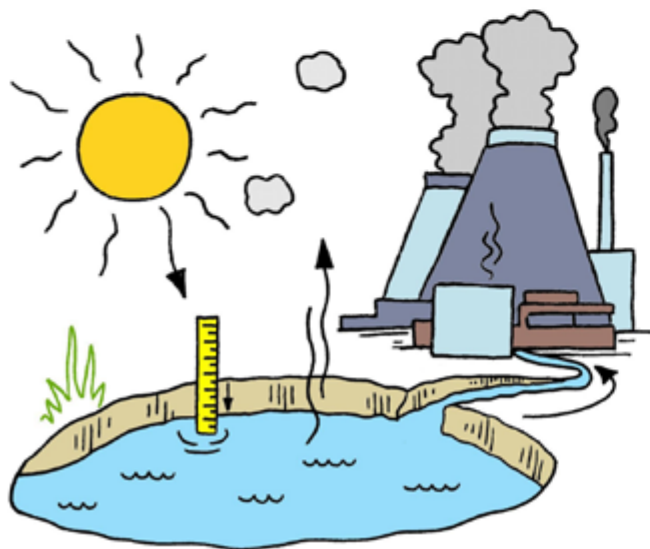
Балама шешімдерді және қоршаған ортаға әсерді азайту үшін неғұрлым қолайлы шараларды қарау

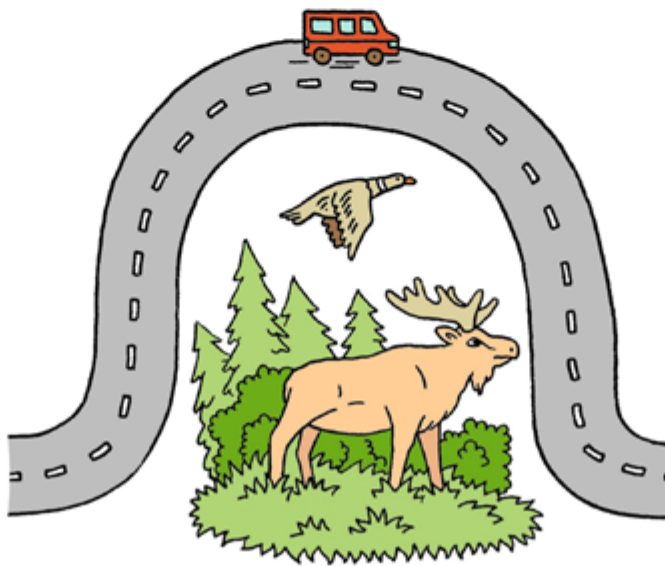
Баламаның болмауы (жобадан бас тарту)

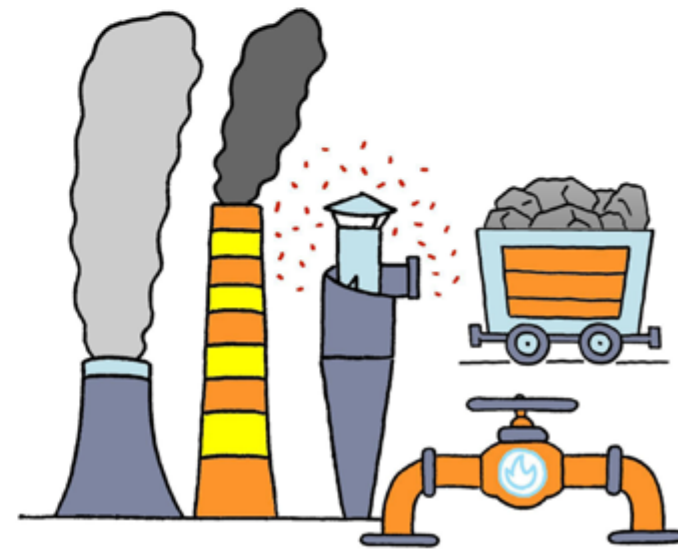
Жол жабынына арналған балама материалдар, шуды азайту жөніндегі шаралар

Климаттың өзгеруінің ықтимал салдарын есепке алу

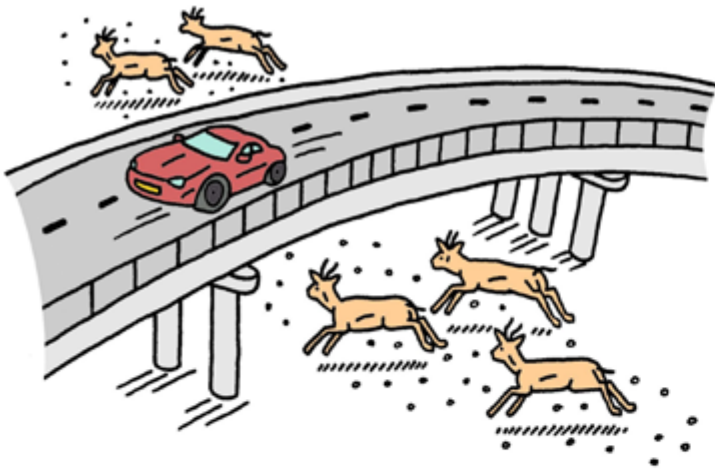

Қорғалатын аумақтар мен биоалуантүрліліктің негізгі салаларына арналған шешімдер

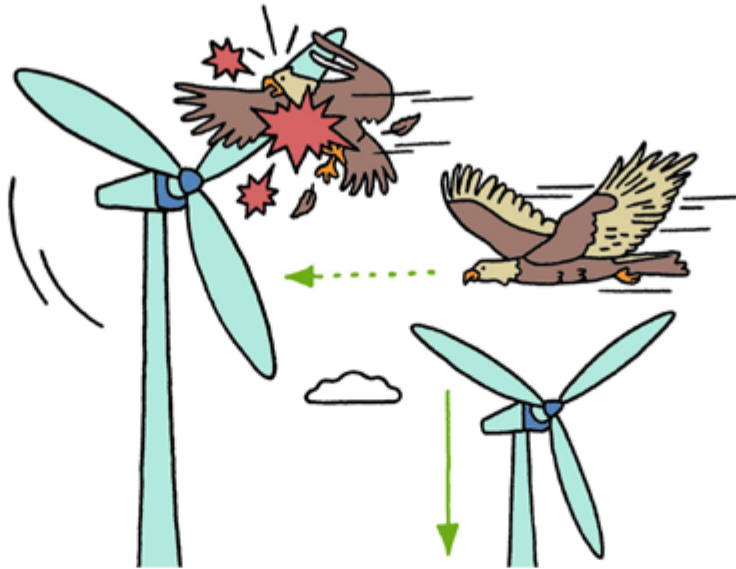

Отынның басқа түрлеріне ауысу, шығарындыларды бақылау

Балама шешімдерді және қоршаған ортаға әсерді азайту үшін неғұрлым қолайлы шараларды қарау

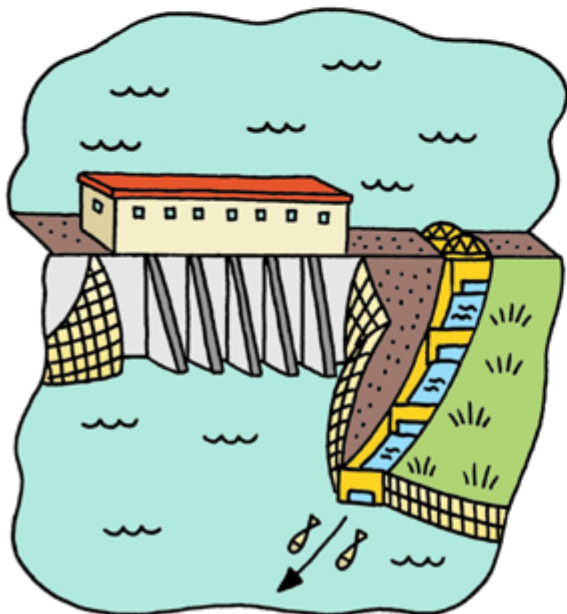
Қоныс аударатын сүтқоректілерге арналған шешімдер

Құстардың жойылып бара жатқан және қоныс аударатын түрлеріне арналған шешімдер

Объектілерді орналастыру

Қоныс аударатын балық түрлеріне арналған шешімдер

Ластанудың алдын алу

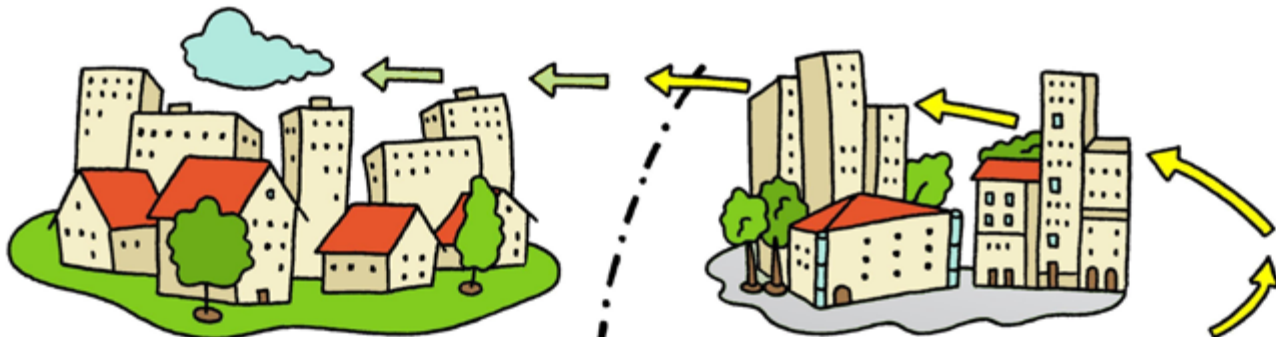
Апаттық жағдайларға дайындық және ескерту жүйелері

Ынтымақтастықтың нысандары мен пішімдері

Конвенция ережелерін жүзеге асыру жөніндегі екіжақты келісімдер:

қарым-қатынас тілі, хабарландыруға жауап беру мерзімдері, жұртшылықтың қатысу мерзімдері мен шарттары, I Қосымшада көрсетілмеген іс-әрекет түрлерін реттеу, маңыздылық өлшемдері

Екіжақты және көпжақты комиссиялар

(тұрақты және арнайы кеңестер)

Ғылыми-зерттеу бағдарламалары

Субөңірлік ынтымақтастық

Әсердің алдын алу және оны азайту жөніндегі шаралар саласындағы ынтымақтастық (көші-қон дәліздері, түрлер мониторингі)

Қоршаған орта күйінің мониторингі

(су мен ауаның сапасы, радиация деңгейі)

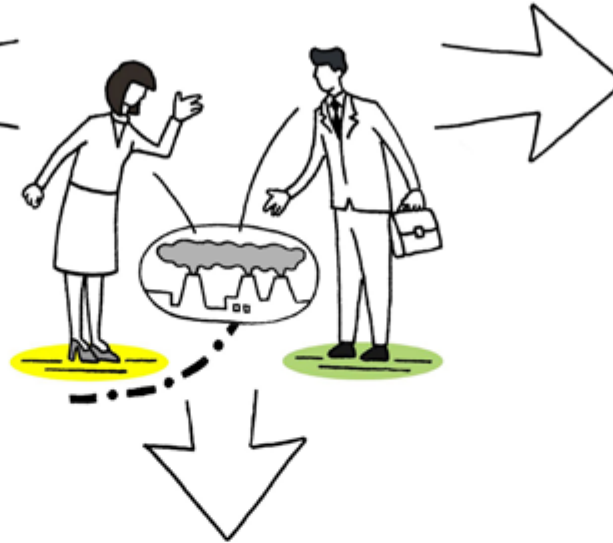

Нақты жағдайлар

Екі тарап үшін де қолайлы шешімдер және диалог

Күрделі халықаралық жағдайлар

Халықаралық сот

Төрелік сот (VII Қосымша)

Атом электр станцияларын орналастыру, оларды пайдалану мерзімін ұзарту және апаттар тәуекелі

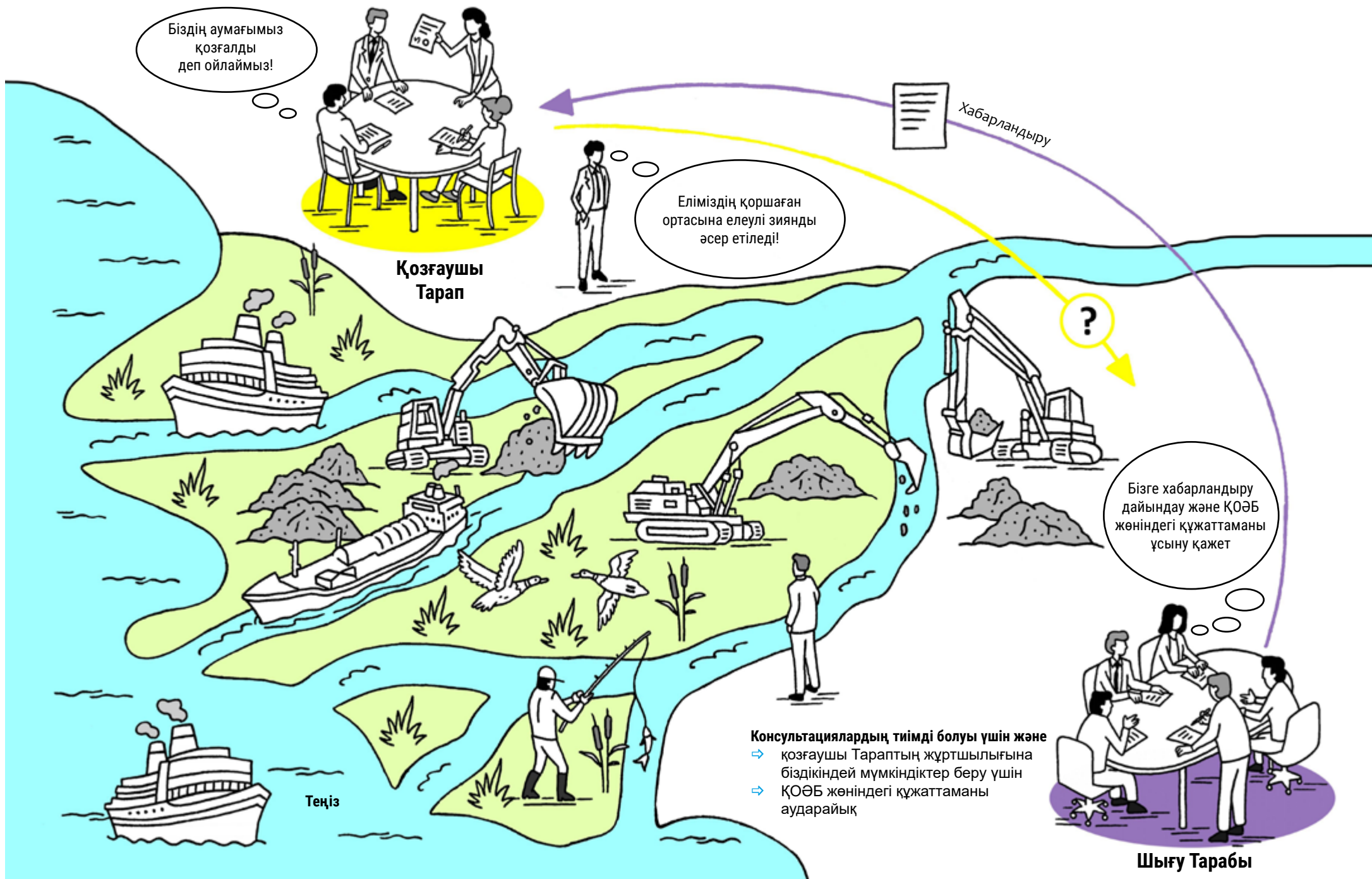

Жүзеге асыру жөніндегі комитет

Табысты ынтымақтастықтың мысалы

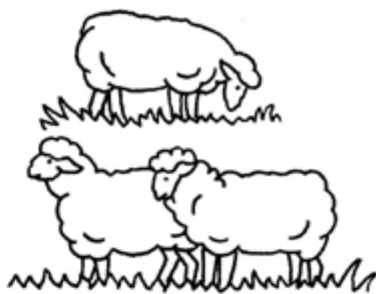
Экономикалық қызмет пен биоалуантүрлілікті сақтау үшін маңызды өзеннің едәуір бөлігі мен оның сағасы

Стратегиялық экологиялық бағалауды талап ететін жоспарлар, бағдарламалар және стратегиялық құжаттар
(СЭБ хаттамасының қолдану салалары)

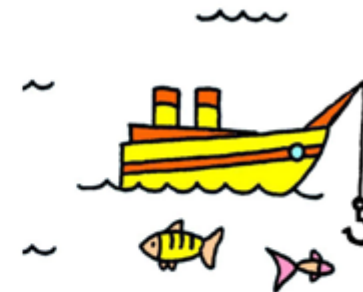
Қалалық және ауылдық жоспарлау

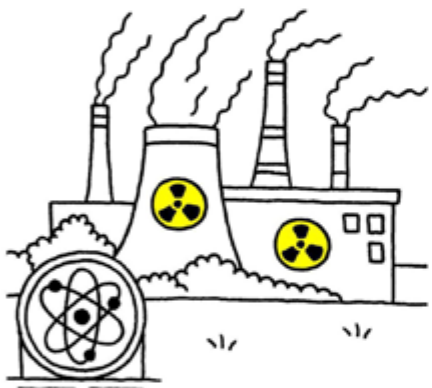
Ауыл шаруашылығы

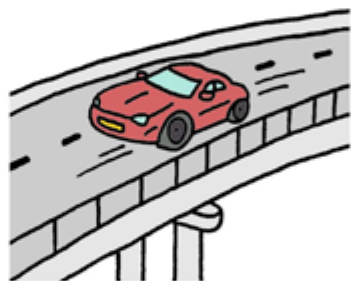
Орман шаруашылығы

Балық шаруашылығы

Энергетика

Көлік

Тау-кен өнеркәсібін қоса, өнеркәсіп

Туризм

Өңірлік даму

Су шаруашылығы

Байланыс құралдары

Қалдықтарды пайдалану

Жер пайдалану

Экологиялық факторларды ескере отырып, стратегиялық шешімдердің мысалдары

СЭБ туралы хаттама

Атом энергетикасы: ел АЭС пайдалану мерзімін ұзарту немесе жаңартылатын энергия көздеріне ауысу туралы стратегиялық шешім қабылдай алады

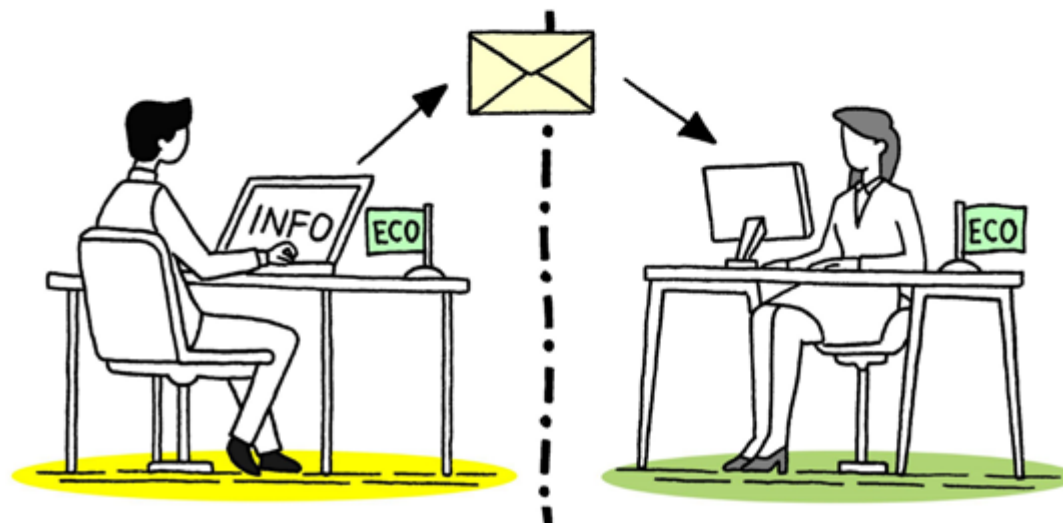
Электр энергиясын өндіруді кеңейту: ел бір үлкен электр станциясына немесе бірнеше кішілеу электр станциясына инвестициялауды немесе халықаралық сауда мен электр энергиясын айырбастау мүмкіндіктерін зерттеуді шешуі мүмкін

Стратегиялық шешімдер және олардың қоршаған ортаға тигізетін салдары жөніндегі жұртшылықпен консультациялар

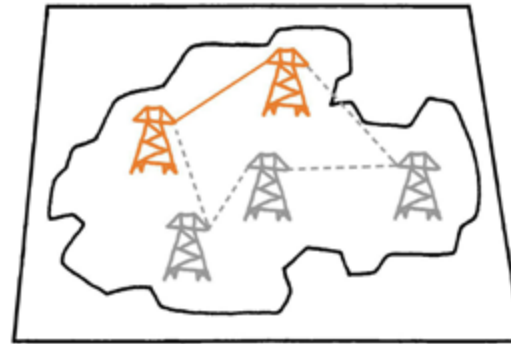
Егер жоспарлар мен бағдарламалар екінші тарап үшін салдарға әкелуі мүмкін болса, трансшекаралық кеңестер

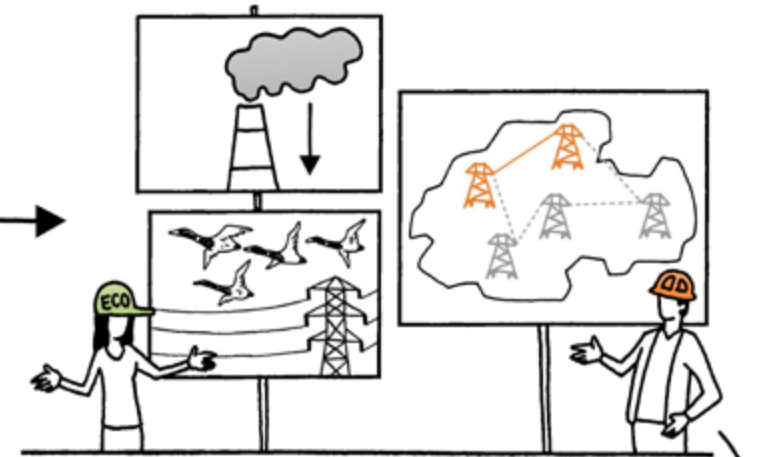
Стратегиялық экологиялық бағалау (SEA) қадамдары: энергетика секторының мысалы

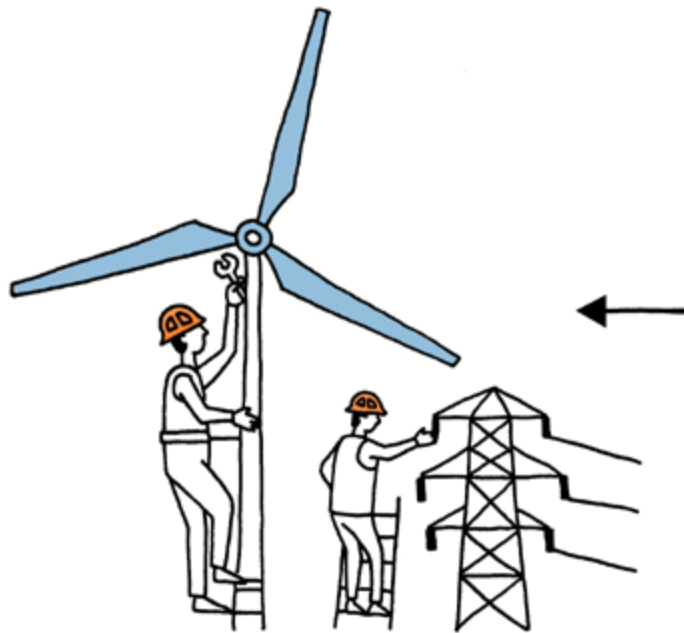
Ел өсіп келе жатқан энергия тапшылығымен бетпе-бет келуде немесе көруі мүмкін

Ел бойынша энергиямен қамтамасыз ету мен таратуды жақсарту үшін бас жоспар ұсынылуда

Бас жоспардың қоршаған ортаға ұзақ мерзімді әсерін есепке алу

Құрылыс және шығу жұмыстары басталады

Стратегиялық экологиялық бағалауды (СЭБ) есепке ала отырып, энергетикалық бас жоспарды бекіту.

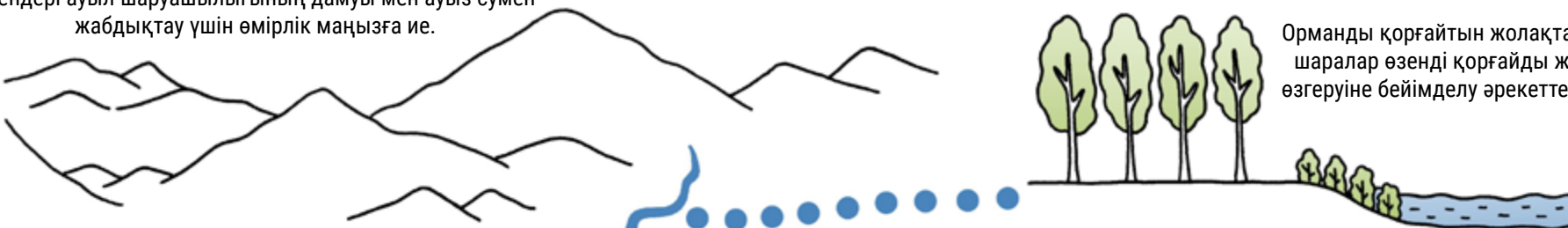

Ішкі және өңірлік кеңестер, жұртшылықтың қатысуы және кері байланыс

Шу және Талас өзендері бассейндеріндегі су ресурстары бойынша ынтымақтастық: стратегиялық экологиялық ойлар

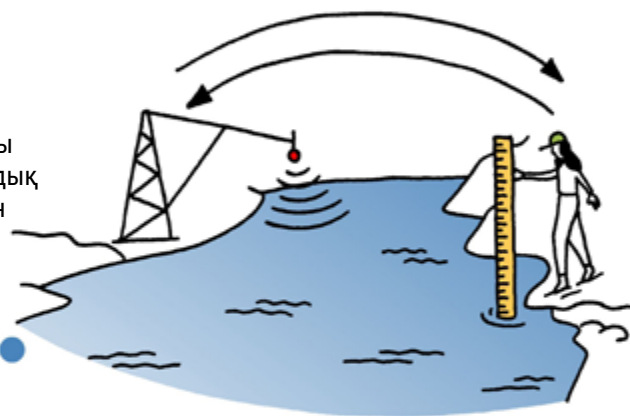
Қазақстан мен Қырғызстан аумағымен ағатын Шу және Талас өзендері ауыл шаруашылығының дамуы мен ауыз сумен жабдықтау үшін өмірлік маңызға ие.

Орманды қорғайтын жолақтар және басқа да шаралар өзенді қорғайды және климаттың өзгеруіне бейімделу әрекеттеріне ықпал етеді

Бірлескен су комиссиясы суды пайдалану туралы шешім қабылдайды.

Елдер су ресурстарының жағдайы туралы және сулылықтың маусымдық болжамдары туралы ақпаратпен алмасады.

Елдер су ағыны мен маусымдық болжамдар туралы ақпарат алмасады

Елдер трансшекаралық талдау мен стратегиялық жоспарлауды жүргізеді

Ағынмен төмен қарай орналасқан елді аймақтар мен су экожүйелері тікелей судың түсуіне тәуелді болады.

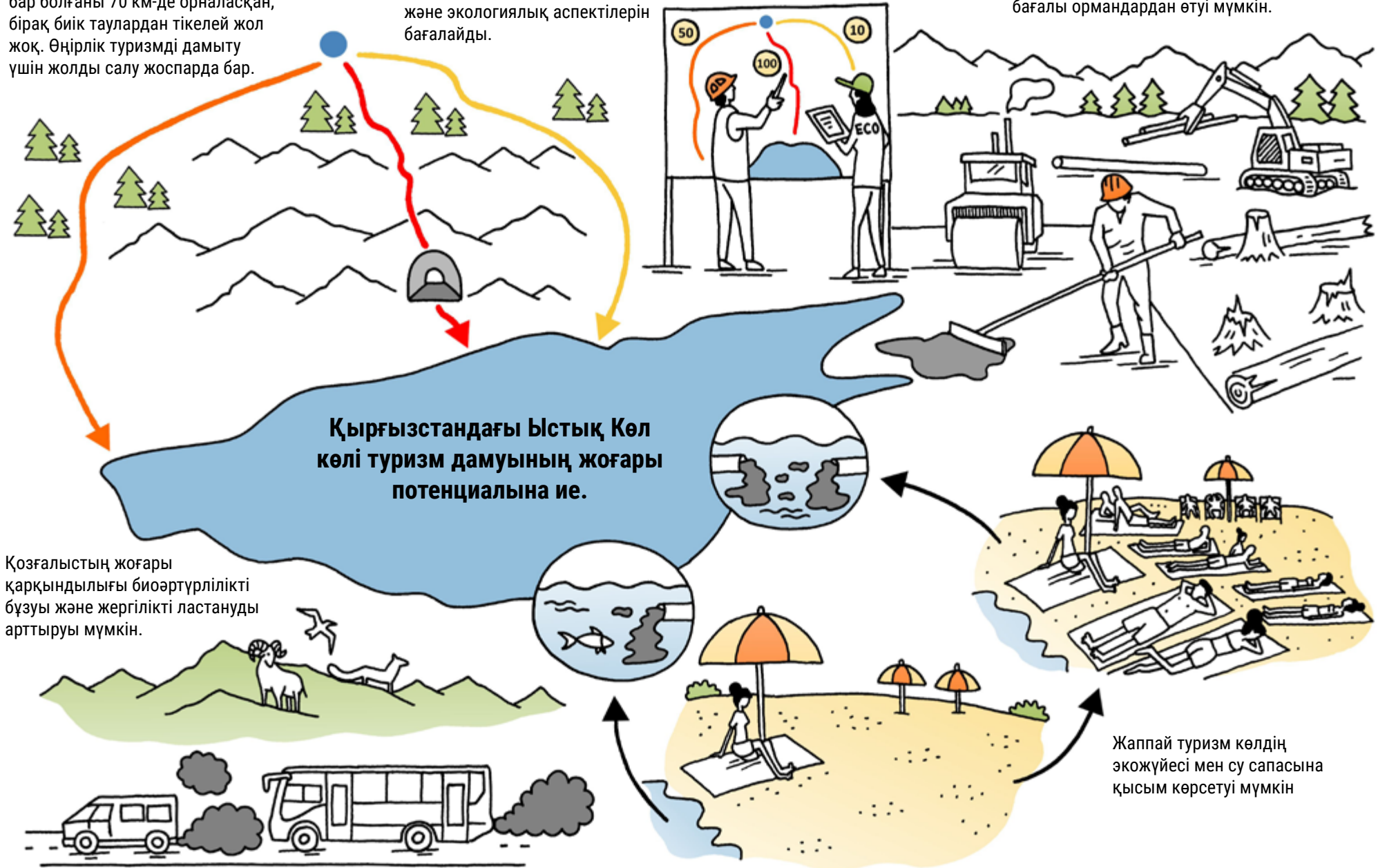

Алматы қ. мен Ыстық Көл көлінің арасындағы туризмнің дамуы мен автоқатынастар: стратегиялық экологиялық аспектілер

Алматы қаласы Ыстық Көлден бар болғаны 70 км-де орналасқан, бірақ биік таулардан тікелей жол жоқ. Өңірлік туризмді дамыту үшін жолды салу жоспарда бар.

Сарапшылар мен шешім қабылдайтын тұлғалар жолды салудың әр түрлі экономикалық және экологиялық аспектілерін бағалайды.

Жолдар қорғалатын аумақтардан немесе бағалы ормандардан өтуі мүмкін.

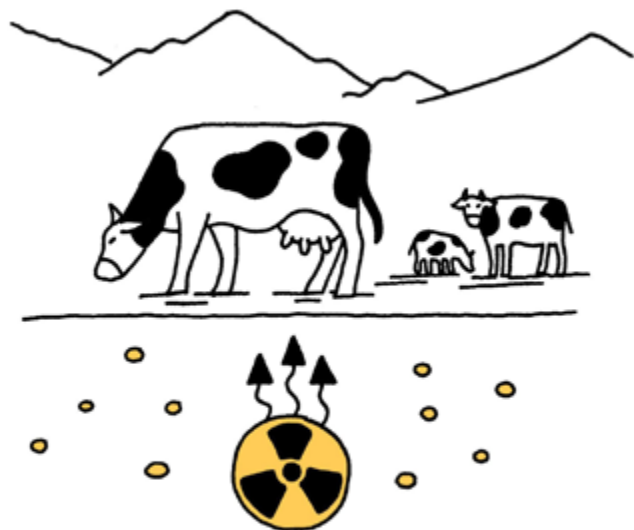
Қырғызстандағы Ыстық Көл көлі туризм дамуының жоғары потенциалына ие.

Қозғалыстың жоғары қарқындылығы биоәртүрлілікті бұзуы және жергілікті ластануды арттыруы мүмкін.

Жаппай туризм көлдің экожүйесі мен су сапасына қысым көрсетуі мүмкін

Бұрынғы радиоактивті қалдықтарды жинау: жергілікті Орхус орталықтарының рөлі

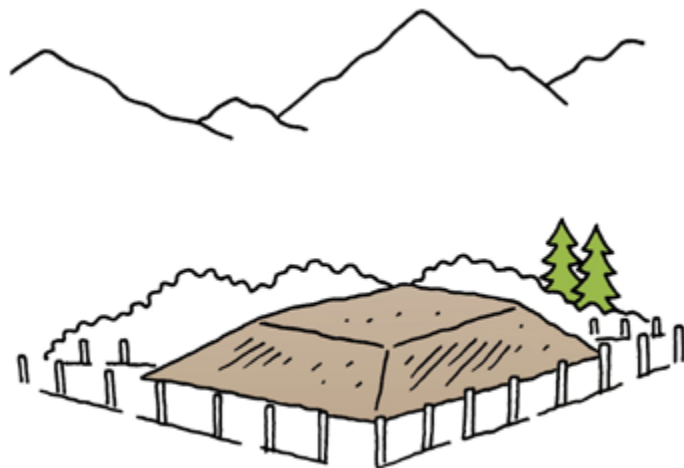
Кеңес уақытынан қараусыз қалған учаскелер мен уран өндірісінен кейінгі қалдықтар ауыл шаруашылығы мен халықтың денсаулығы үшін маңызды қауіп-қатерді келтірді.

Проблемалар анықтау және тәуекелдерді картографиялау. Орхус орталықтары жұртшылықтың ақпаратқа қолжетімділігін қамтамасыз етуде маңызды рөлге ие.

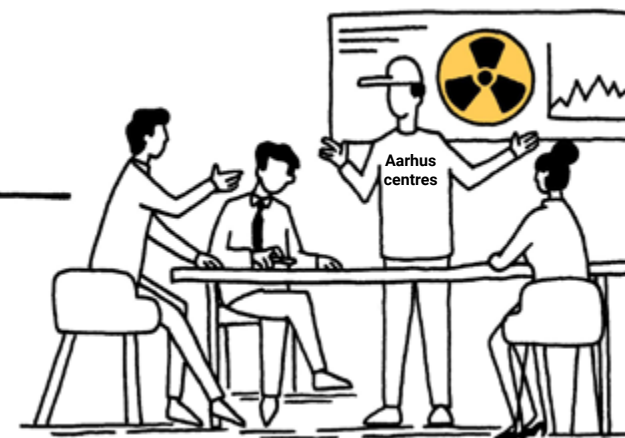
Қоғамдық ақпараттық науқандар, түзету шараларын жоспарлауға және қоршаған ортаны бағалауға енгізу

Қалдықтарды сенімді және қауіпсіз сақтау. Жұртшылықты ақпараттандыру мен ағарту бойынша іс-шараларды жалғастыру.

Радиоактивті қалдықтар қауіпсіз күйге көшіру, оларды тұмшалау және басқа шаралар денсаулық пен қоршаған ортаға аз қауіп-қатерді келтіреді.

Қоғамдық ақпараттық науқандар, түзету шараларын жоспарлауға және қоршаған ортаны бағалауға енгізу

Эспо Конвенциясының құрылымы мен жұмысы

Хатшылық

Женевада орналасқан, екі келісімді басқарады, Тараптардың Кеңесіне және Конвенцияның басқа органдарына қызмет көрсетеді, жұмыс жоспарын жүзеге асыруды қолдайды

Уақытша және арнайы жұмыс топтары

нақты әдістемелік құжаттарды әзірлеу үшін құрылуы мүмкін

Жүзеге асыру жөніндегі комитет

Тараптардың шарттық міндеттемелерді сақтауын тексереді және Тараптарға оларды орындауға көмектеседі

Әкімшілік мәселелер жөніндегі ұлттық үйлестірушілер

Бюро

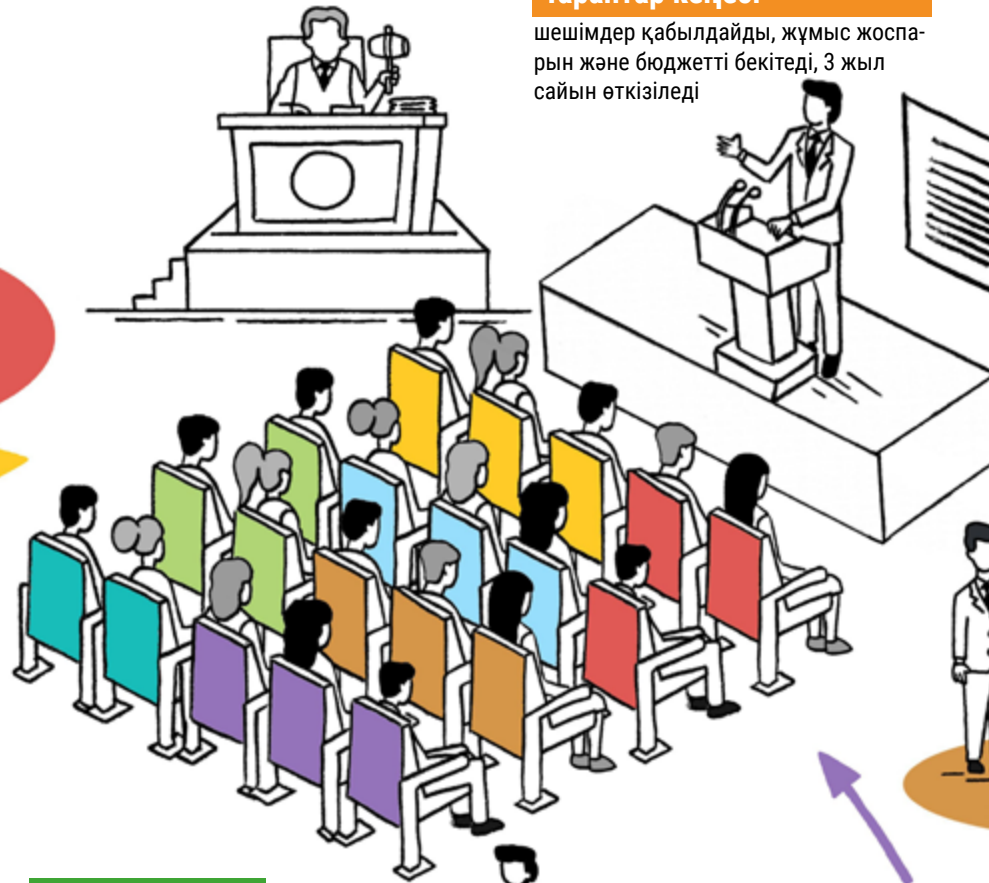
– жұмыс жоспарын нақтылайтын және оны жүзеге асыруға, қаржылық мәселелерді шешуге және Тараптардың Кеңестерін дайындауға көмектесетін консультативтік орган

Хабарландыру мақсаттары үшін байланыс орындары

Тараптар кеңесі

шешімдер қабылдайды, жұмыс жоспарын және бюджетті бекітеді, 3 жыл сайын өткізіледі

Істі қарау жөніндегі Комиссия

егер 3.7-баптың шарттары орындалса, IV қосымшаға сәйкес қозғаушы Тараптың өтініші бойынша құрылуы мүмкін. Әңгіме қозғалып отырған іс-әрекеттің елеулі зиянды трансшекаралық әсерінің ықтималдығын зерттейді

Үш техникалық сарапшыдан тұрады: әр Тараптан бір-бір өкілден және бір тәуелсіз сарапшыдан

ҚОӘБ және СЭО жөніндегі жұмыс тобы

– Тараптар Кеңесінің көмекші органы, Конвенцияның және Хаттаманың ережелері мен жұмыс жоспарын іске асыруға көмектеседі, отырыстар жыл сайын өткізіледі

Эспо Конвенциясының басқа конвенциялармен өзара әрекеттесуі

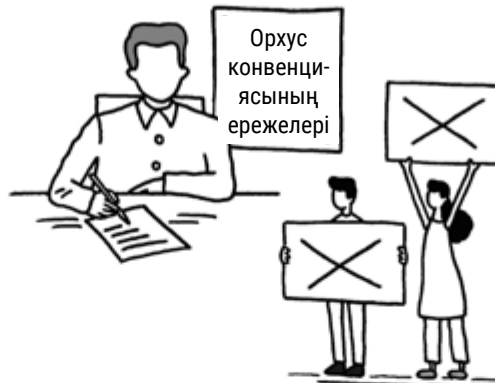
Биологиялық алуантүрлілік туралы конвенция және Жабайы жануарлардың қоныс аударатын түрлерін сақтау туралы конвенция:

ҚОӘБ биоалуантүрліліктің қайтымсыз салдарын және тіршілік ортасының ықтимал бөлінуін ескеруі керек

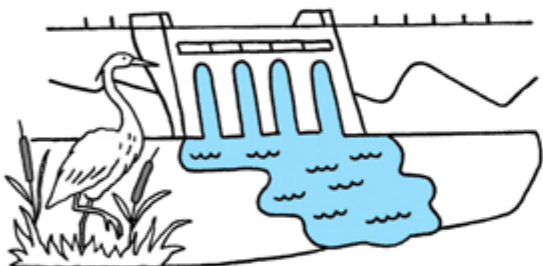

Қоршаған ортаға қатысты мәселелер жөніндегі ақпаратқа қол жеткізу, шешімдер қабылдау процесіне жұртшылықтың қатысуы және сот әділдігіне қол жеткізу туралы

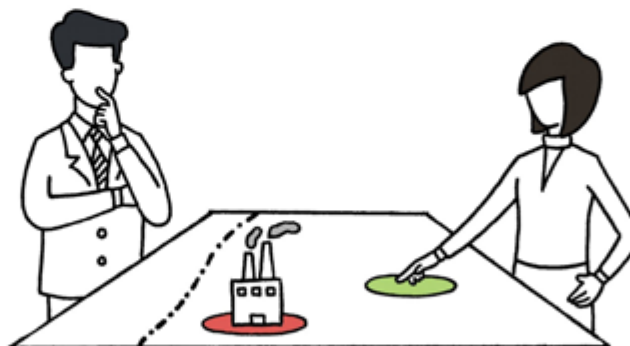
БҰҰ ЕЭК Орхус конвенциясы

Траншекаралық сулар туралы конвенция және Рамсар конвенциясы:

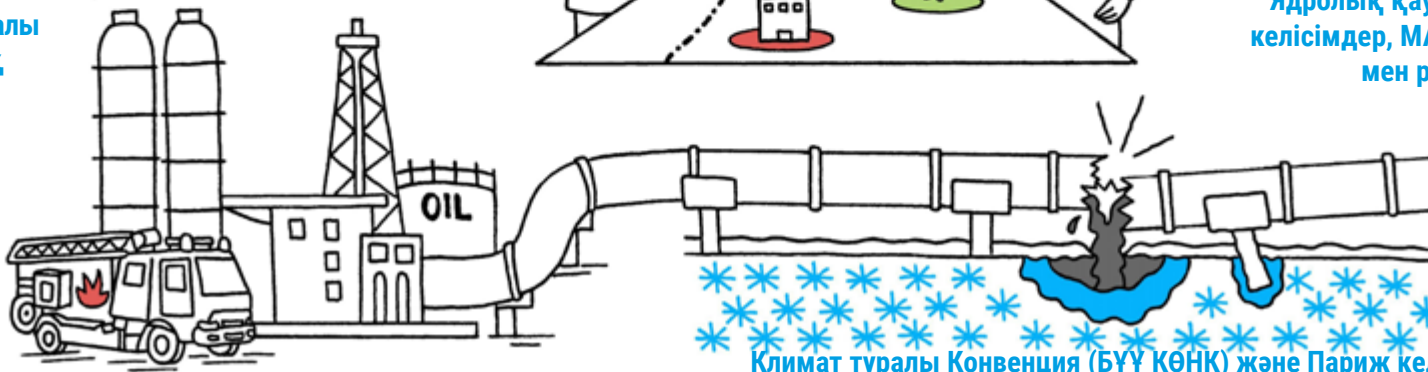
су ресурстарын ұтымды пайдалану және сулы-батпақты жерлерді қорғау, ҚОӘБ талап етеді

Ядролық қауіпсіздік туралы келісімдер, МАГАТЭ нормалары мен рәсімдері

Өнеркәсіптік қауіпсіздік туралы конвенция (Траншекаралық экологиялық ақпараттық агенттік):

ҚОӘБ өткізу кезінде апаттық жағдайларға дайындықты және тәуекелдерді төмендетуді ескеруі қажет

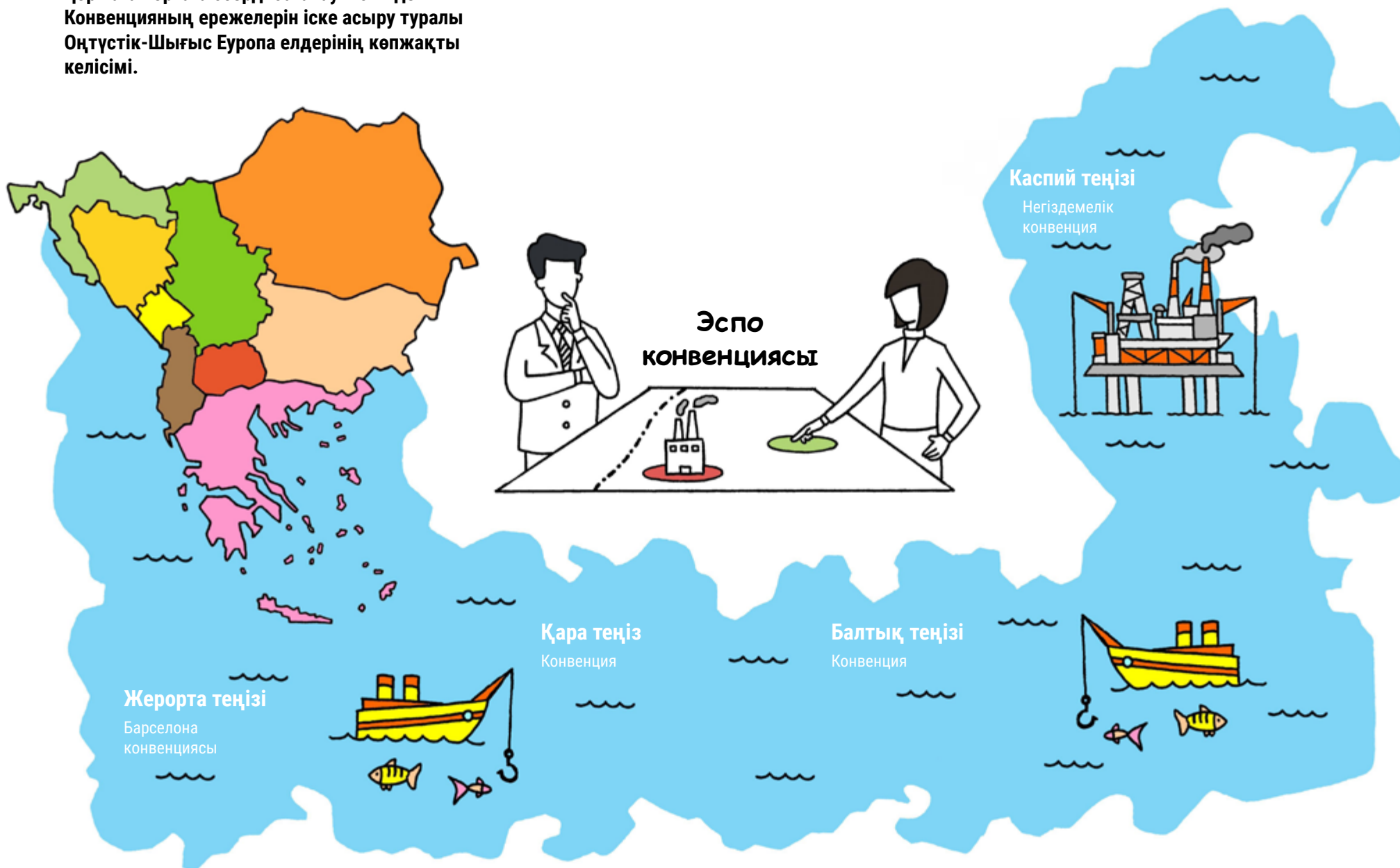

Климат туралы Конвенция (БҰҰ КӨНК) және Париж келісімі:

экологиялық осал аудандарда жоспарланған жобаларды ҚОӘБ өткізу кезінде жылыжай газдар шығарындыларын азайту үшін климаттың өзгеруі мәселелерін ескеруі қажет

Эспо Конвенциясының басқа конвенциялармен өзара әрекеттесуі

Бухарест келісімі – трансшекаралық мәтінде қоршаған ортаға әсерді бағалау жөніндегі Конвенцияның ережелерін іске асыру туралы Оңтүстік-Шығыс Еуропа елдерінің көпжақты келісімі.

Келесі сілтеме бойынша электрондық форматта қолжетімді қосымша ақпарат және әдістемелік материалдар:

unece.org/publications/environmental-assessment

Траншекаралық мәнмәтінде қоршаған ортаға әсерді бағалау туралы Конвенцияның мәтіні

Траншекаралық мәнмәтінде қоршаған ортаға әсерді бағалау туралы Конвенцияға стратегиялық экологиялық бағалау жөніндегі

Эспо Конвенциясына сәйкес хабарландыру дайындау жөніндегі нұсқаулық

Эспо Конвенциясын іс жүзінде қолдану жөніндегі нұсқаулық

Тараптар Кеңестерінде қабылданған шешімдер

Жүзеге асыру жөніндегі комитеттің пікірлері

Орталық Азия елдеріне арналған трансшекаралық мәтінде қоршаған ортаға әсерді бағалау жөніндегі қайта қаралған нұсқаулық

Жер пайдалануды жоспарлау, қауіпті объектілерді орналастыру және қауіпсіздікті қамтамасыз ету саласындағы ілеспе мәселелер жөніндегі нұсқаулық

Конвенцияны атом энергетикасына байланысты іс-әрекетке қолдану жөніндегі ұсынымдар

БҰҰ ЕЭК Эспо Конвенциясы, СЭБ жөніндегі хаттама және ТДМ

Стратегиялық экологиялық бағалау жөніндегі хаттама: фактілер мен нәтижелер

Жұртшылықтың стратегиялық экологиялық бағалауға қатысуы жөніндегі ұсынымдар

Атом электр станцияларының қызмет ету мерзімін өзгертуге Конвенцияны қолдану жөніндегі нұсқаулық

